

December 2021



De woede van Poseidon

In 2016 heb ik al het een en ander geschreven over de planeet Neptunus en zijn passage door het teken Vissen van 2012 tot 2025 (zie pagina [Artikelen](#) onder Astrologie). Dat was nog vóór de uitbraak van de coronapandemie en de steeds urgenter wordende signalen van diep ingrijpende klimaatveranderingen. Mijn idee is dat Neptunus ons in versneld tempo bewust maakt van het feit dat we deel uitmaken van een groter geheel. Bij het klimaat en bij Corona gaat het om ons allemaal, de hele planeet. De urgentie en de heftigheid waarmee dat allemaal op ons afkomt en de diepe emoties die daardoor aangeraakt worden doen mij denken aan de mythologische Griekse voorganger van Neptunus, Poseidon, de god van de zee. Hij is niet de minste, want hij is de broer van de oppergod Zeus, die zetelt op de top van de Olympus. Zeus is de god van de hemel, Poseidon heerst over de diepten van de zee en de aarde. Hij kan stormen, vloedgolven en aardbevingen veroorzaken als hij kwaad wordt. Dan reduceert hij ons tot piepkleine wezentjes die machteloos staan tegenover de oerkrachten van de natuur en de aarde.

Psychologisch gezien staat Zeus voor het bewustzijn, het verstand. Poseidon staat voor de instincten en oerdriften die nog dicht bij de natuur staan. Zijn vele amoureuze avonturen met onder andere de godin van de aarde, Demeter, tekenen hem ook als brenger van vruchtbaarheid. De Grieken zagen zichzelf en hun cultuur graag als de triomf van de rede over de natuur, maar ze erkenden ook de macht van Poseidon en vereerden hem met heiligdommen en rituelen om hem gunstig te stemmen. Want één ding wordt uit alle verhalen over Poseidon heel duidelijk: je moet hem respect betonen.

Een parallel met deze tijd lijkt mij dat we bij het omgaan met verschijnselen als klimaatveranderingen en pandemieën niet moeten denken dat we de natuur en de aarde kunnen beheersen. We zullen moeten leren om te volgen en in alle bescheidenheid samen te werken. We staan er niet boven: we zijn niet meer dan een onderdeel van het geheel. De mensheid is bang voor een virus, maar de aarde is bang voor de mensheid die als een virus over de planeet gaat en in hoog tempo natuurlijke hulpbronnen vernietigt.



De woede van Poseidon zie je terug als extreme weersverschijnselen en een stijgende zeespiegel, maar ook in ons woekeren de gevoelens van teleurstelling, woede en machteloosheid. Die benevelen dan weer het gezonde verstand, maar wat is eigenlijk gezond verstand? Ook wetenschappers staan voor raadsels en lopen achter feiten aan. Dan is er ook nog een stortvloed (Poseidon!) aan informatie en desinformatie waardoor het heel moeilijk wordt om feiten van fictie te onderscheiden.

Gek genoeg zijn we zowel bij de pandemie als bij het klimaat allemaal zowel veroorzakers als slachtoffers. We zitten allemaal in hetzelfde schuitje. Als het goed is, leidt dat tot een groter besef van eenheid en een hoger niveau van samenwerken. Maar in het schuitje lopen de spanningen hoog op als het zwaar weer wordt. Dan is de neiging groot om zondebokken te zoeken en kan de woede griezelige vormen aannemen.

Veel komt als een stortvloed op ons af. Is er een manier om vrede te sluiten met Poseidon? Wat leert hij ons eigenlijk over onszelf en wie wij zijn?

Odysseus en de cycloop

Je moet Poseidon dus respect betonen en hem zeker niet uitdagen door op zijn terrein in te breken. Dat overkwam de Griekse held Odysseus op zijn terugweg naar huis na de slag om Troje. Op het eiland van de cyclopen woonde Polyphemos, een zoon van Poseidon. De beschrijvingen van het eiland voeren ons terug naar een tijd dat de natuur alles voortbracht wat een cycloop nodig had. Het is één en al overvloed en vruchtbaarheid en de cyclopen hoeven alleen maar te oogsten wat het land hen geeft. Odysseus en zijn bemanning doen zich te goed aan de overvloed, maar voor Odysseus is dat niet genoeg. Hij is nieuwsgierig naar de cycloop en zoekt hem op, vertrouwend op de eed van gastvrijheid ter ere van Zeus. Maar de cycloop heeft lak aan de wetten van Zeus en begint de metgezellen van Odysseus één voor één op te eten. Slechts door een list (Odysseus zegeviert altijd door zijn listigheid, zie ook de truc met het paard van Troje) weten ze zich te bevrijden. Odysseus voert hem dronken en steekt hem in zijn slaap zijn ene oog uit. Bij hun vertrek van het eiland kan

Odysseus het niet laten om de blinde cycloop te bespotten. Polyphemos beklagt zich bij zijn vader Poseidon en dan zijn de poppen aan het dansen. In het kort: Odysseus wordt tien jaar lang her en der geslingerd door de woeste stormen van Poseidon. Hij bezoekt onderweg vele wonderlijke werelden en overwint vele verleidingen. Gaandeweg verliest hij al zijn schepen en zijn bemanning. Tenslotte spoelt hij naakt aan op een eiland: geradbraakt, alleen, smerig en op sterven na dood. Pas nadat Odysseus alles verloren heeft, kalmeert de woede van Poseidon en is Odysseus een behouden thuisvaart gegund.

Voor mij heeft het verhaal twee kanten. Zo op het eerste gezicht is Odysseus het slachtoffer. Hij benadert de cycloop immers met vredelievende bedoelingen. Hij wil niets liever dan zo snel mogelijk teruggaan naar huis en zijn geliefde Penelope. Al zijn plannen vallen in duigen en 10 jaar lang is hij een speelbal van geheimzinnige krachten die zijn koers en zijn bestemming bepalen. Hij verliest alles en ontsnapt meerdere malen aan de dood.

De andere kant van het verhaal is de niet te bedwingen nieuwsgierigheid van Odysseus. Als ze langs het eiland van de zingende sirenen varen, stopt hij de oren van zijn bemanning dicht met was zodat ze het gezang niet kunnen horen, want hij weet dat je dan bevangen wordt door een grenzeloos verlangen. Hij vraagt zijn bemanning hem vast te binden aan de mast, maar hij houdt zijn oren open. Betoverd door het gezang smeekt hij zijn metgezellen om hem los te maken, zodat hij zich bij de sirenen kan voegen, maar ze houden zich aan hun woord.

Enerzijds overleeft Odysseus door niet toe te geven aan de vele verleidingen, anderzijds zoekt hij de verleiding ook op en geeft er aan toe, zoals bij zijn amoureuze avonturen met Circe en Calypso, bij wie hij zelfs nakomelingen verwekt.

Listen, gedaanteveranderingen, verleidingen en magie

De werelden waarheen de stormen van Poseidon blazen, voeren weg van de fysieke wereld zoals wij die kennen. Op de eilanden die Odysseus bezoekt, huizen mythische wezens en heersen andere wetten. Voor een gewone sterveling kan dat fataal zijn. Op het eiland van de lotuseters proeven de metgezellen van Odysseus van de lotus en die is zó lekker, dat ze niets anders meer willen. Slechts met geweld kan Odysseus ze weer terughalen naar het schip. De rode draad van het verhaal is steeds dat de metgezellen ten prooi vallen aan de verleiding. Er worden emoties en verlangens in hen opgewekt, die ze onmogelijk kunnen beheersen. Odysseus staat voor het bewuste verstand, maar dat blijkt ook maar een nietig scheepje te zijn op een onmetelijke en niet te beheersen oceaan. De moraal lijkt te zijn dat een gewone sterveling zich maar beter verre kan houden van de verleidingen van Poseidon, want wie er aan toegeeft is reddeloos verloren. Odysseus neemt de middenweg. Hij beheerst zich maar loopt er niet van weg. In Jungiaanse termen is dit een dialoog tussen het bewuste en het onbewuste. Ook Poseidon speelt het spelletje mee. Hij gaat wild te keer, maar wil toch dat Odysseus het overleeft. Zijn verleidingen kunnen dodelijk zijn maar bieden ook toegang tot magie en mysterie. Circe verandert de metgezellen van Odysseus in dieren, maar Odysseus weet zich te verweren met drankje dat hij van de god Hermes (ook Hermes is de slimme jongen onder de goden) heeft gekregen. Dan geeft Circe zich gewonnen en samen lijken ze het een tijdlang heel goed te hebben.

Dus hoe kun je het beste met de verleidingen van Poseidon omgaan? Het meest verstandige lijkt om je er simpelweg verre van te houden: je oren dichtstoppen met was. Minder

ontwikkelde zielen zoals de metgezellen van Odysseus worden gedreven door blinde begeerten en vormen een gemakkelijke prooi. Maar de romance tussen Circe en Odysseus spreekt natuurlijk enorm tot de verbeelding! Het is een droom die werkelijkheid lijkt te worden, maar het is een werkelijkheid die toch niet helemaal 'van deze wereld' is. We zitten inmiddels op het terrein waar we Neptunus ook van kennen: diepe verlangens naar eenwording, dromen van een ideale wereld, maar ook de illusies, de verleidingen en misleidingen.

De digitale droomwereld

De werelden die Odysseus bezoekt, hebben een grote aantrekkingskracht. Alle verlangens lijken er vervuld te kunnen worden. Hoe echt zijn die werelden? Ze mogen dan alleen in de fantasie bestaan, feit is dat ze hele concrete effecten hebben.

Onze digitale apparaten slagen er steeds beter in om aan al onze verlangens tegemoet te komen. In de digitale wereld zijn we schijnbaar de baas: wij drukken immers op de knoppen! We kunnen ons almachtig wanen en ons voordoen zoals we graag zouden willen zijn.

Daarmee scheppen we een schijnwereld die tegelijkertijd ook echt is. In de digitale wereld gaan de ontwikkelingen zo snel dat we het niet bij kunnen benen. Het verkeer op straat hebben we prima geregeld en bijna iedereen houdt zich aan de regels (ooit was dat ook een chaos trouwens). In het digitale verkeer lopen de regels ver achter bij de technische ontwikkelingen en zijn allerlei uitwassen mogelijk. Er heerst chaos, maar tegelijk ontsluiten we nieuwe mogelijkheden om te communiceren en te creëren. Ik stel me voor dat we later op deze tijd terugkijken als een wildwestperiode, waarin veel nieuws nog in de kinderschoenen stond en zijn plek nog moest vinden.

Uitlaatkleppen

Het hedendaagse leven vraagt enorm veel discipline van ons. Zeker in de pandemie worden we op vele indringende wijzen aangesproken op onze verantwoordelijkheid. We proberen de zwakken te beschermen, de gedupeerden te compenseren, het leed te verzachten. Dat doet allemaal een beroep op verantwoordelijkheid, zorgzaamheid, redelijkheid, verstandig zijn. Zo werpen we een dam op, maar is die bestand tegen de vloedgolven van Poseidon? Waar moeten we heen met onze woede en onze pijn? De gebruikelijke uitkleppen in sport en cultuur functioneren niet meer goed en de afstand die we tot elkaar moeten houden gaat tegen vele natuurlijke gevoelens en impulsen in. Dat kan natuurlijk makkelijk nieuwe vloedgolven uitlokken. Als nieuw woord van het jaar is in België gekozen voor 'knaldrang': het sterke verlangen om uit de bol te gaan. Pessimisten wijzen op toenemende agressie en hier en daar vinden inderdaad uitwassen plaats die niet getolereerd kunnen worden. Maar ook in de afgelopen twee jaar zijn de misdaadcijfers verder gedaald. Ik ben onder de indruk van de collectieve zelfbeheersing die we weten op te brengen. De meeste mensen deugen. Je zou je zelfs af kunnen vragen of we niet té netjes worden en als we elkaar dan ook nog eens kritisch de maat nemen kan het benauwend worden en nieuwe vloedgolven uitlokken. Laten we onszelf en elkaar wat ruimte gunnen voor onze eventuele knaldrang en zoeken naar onschuldige en creatieve manieren om uit ons dak te gaan.

De verfijning van Neptunus

Poseidon is de wat ruwe voorganger van Neptunus. Zijn stormen en zijn verleidingen kunnen

dodelijk zijn voor de gewone sterveling, maar hij is niet uit op vernietiging. Hij opereert binnen de wetten van de natuur. Het is een geruststellend idee dat stormen en vloedgolven meestal tijdelijk zijn. Ze zijn het resultaat van lang opgekropte spanningen, maar na de ontlading komt het weer tot rust.

Psychologisch gezien denk je bij Poseidon toch allereerst aan tamelijk primitieve oerdriften, verlangens en emoties, terwijl we zijn opvolger Neptunus zeker ook kennen als een planeet van verfijning, onthechting en vergeestelijking. Dat is naar mijn idee de diepere laag van het verhaal van Odysseus: het schildert een inwijdingsweg naar de kern van ons wezen.

Daarover meer in de volgende nieuwsbrief.